

DEBRECENI
PROTESTÁNS LAP
EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI: DR. RÉVÉSZ IMRE. FŐMUNKATÁRS: DR. SZÁSZ IMRE.

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

Zwingli.

(Halálának négyszázados fordulata 1931. évi október 11).

A Luther sírja ma is ott van a wittenbergi templomban. A benne majdnem négyszáz éve békésen nyugvó hamvak olykor csudaszámba menő módon menekültek meg a feldulástól és a szétszóratástól. Négy százada a kegyeletes lelkek számlálhatatlan ezrei zarándokoltak el oda és az egyszerű síremléken sohasem hervad el a koszorú.

A Kálvin sírja is megvan Genfben, a Plainpalais-temetőben — de a pontos helyét többé nem tudja senki, amióta annak a családnak, amely ezt a titkot négyszázadon át őrizte, meghalt nemrég a legutolsó tagja is. A zarándok meghiúsultak jár-kél az ó-temető hantjai között: nem tudja, melyik pillanatban lép át a nagy hamvak felett, amelyek talán földrengést okozva kezdenének háborogni, ha valami olyasmi történnék velük, ami csak a legtávolabbról is anthropolathreia-ízű.

A Zwingli hamvait azonban még ennél is kevésbé fenyegeti a bálványozás veszedelme, egyszerűen azért, mert Zwingli-hamvak és Zwingli-sír — nincsenek. A kappeli csata után a diadalittas ellenség fölnegyeltette és megégettette holttestét s porát a széllel fúvatta föl. A primitív ember gyermekes elgondolásával és a gyűlölet elvakultságában így akarta az emlékezetét eltörölni, halálát — ezt a hősi, áldozatos halált — s vele együtt az életét is meggyalázni.

Ma, négy század múlva Zwingli mégis élő erő. Nem olyan értelemben, mint Luther, ez az örökre vonzó és lenyűgöző személyiség, ez a sírjából is bűvösen kiragyogó nagy szív; — nem is olyan értelemben, mint Kálvin, aki elrejtőzött az elvei mögé, mint csontjai a temetőhantok alá, de azok az elvek vaskapcsokként fogják össze ma is a világtörténet legtisztább és legkövetkezetesebb keresztyéni gondolat-és életrendszerét. Zwingli után nem maradt világgraszoló személyes hatás, még kevésbé világgraszoló önálló rendszer, a neve nem forrott

össze külön vallásfelekezetével és nem jelent, mint a másik kettőé, ma is zászlós tábort — de a hamvaiból valamennyi evangéliumi keresztyének, a világ négy táján és minden felekezetében, jutott legalább egy csipetnyi. Reformátori működésének alapvető indításai felszívódtak a protestantizmus egész történetébe és mai életébe — úgy, mint széjjelszórt hamvai a világegyetem anyagrendszerébe — s nélkülük ma az evangéliumi keresztyénség bajosan volna az, amivé így, Isten kegyelme által, válnia lehetett.

Zwingli ad először a reformációban hallatlan energiájú kifejezést annak a profétikus gondolatnak, hogy Isten igéjének alája van vetve a világ és az élet egész berendezése, tehát nemesak az üdvösségkereső és azt boldogan megtalált szív. A zürichi reformáció szociálpolitikai theokráciájától az Élet és Munka mai világmozgalmáig egyenes és legitim örökségi vonal vezet.

Zwingli teremt először protestáns nagypolitikát, a legmélyebb vallásos meggyőződéssel, s következőleg az életét is rátéve. Utólag könnyű őt elítélgetni ezért a „politizálásért” és az ahhoz kényszerűleg tapadó nagyon is emberi mozzanatokért — de az az egy bizonyos, hogy az evangéliumi keresztyénség földi sorsát, mint egyházét és mint hitvallását, akkor Svájcban, később egész Európában ez a politizáló protestantizmus mentette meg. Amely tehát, legalábbis a történet bizonyos korszakaiban szükségképeni kifejeződése volt — és lehet még alkalom adtán ezután is — a Krisztus királyi igényeinek.

Zwinglitól ered a biblikus puritánizmus metszően éles, de üdén és éltetőn tiszta, havasi lehellete. Ennek egyéb — pl. erkölcsi — jelentőségét most külön nem is méltatva, csak arra emlékeztetünk, hogy ma világszerte megint csak ez a puritánizmus az egyetlen egészséges gát a szellemben és valóságban való evangéliumi istentisztelet elhomályosulása, az igehirdetés és igehallgatás háttérbe szorulása, antiprotosztáns, antibiblikus, antispirituális ele-

mek (sakramentalizmus, mágia, kultuszmystika) belopakodása ellen.

Végül Zwinglié a reformációban az első nagyszabású kísérlet, amely a kegyelem mindenhatóságának központi, kijelentett igazságát filozófiává, világnézetévé igyekszik kiépíteni. Ez az első kísérlet, a maga merész eredetiségével és hamvas, fiatalos üdeségével ma, különösen komoly figyelemzavaróként hat: bibliai, evangéliumi, tehát történelmi és keveretlenül keresztyén alapon álló embernek csakis a kegyelem abszolút volta megvallásából ágazhatik ki a világnézete — de *kell* is, hogy kiágazzék, mert nem egész és nem következetes keresztyén ember az, akinek ninesen világnézete: olyan, amelynek épületéhez — éppúgy, mint a Zwingliéhez — a kor legmagasabb színvonalú tudománya hordja minden irányból a követ, de amelynek egységes terve az eleve elrendelő Úr Isten örök elgondolásához, tehát nem földi s ezért nem is „tudományos” szempontokhoz igazodik.

A kappeli mezőn most négyszázada széjjel-szórt hamvak tehát egy azóta megszakítatlan szellemi világ folyamatnak a symbolumai. — A kappeli halott, aki akkor nemesak Rómát, de a Luther táborát is ellenségei közé számllalta, ma már az egész evangéliumi keresztyénségé. Hogy különösképen és elsősorban mégis csak a reformátusé: az kettőzött hálaadásra, kettőzött hűségre és — az ő nyomán, mindazokkal szemben, kik csak a testet ölhetik meg — kettőzött hitvalló készsége ok.

R. I.

Sohasem érezted magad elhagyatottnak, akivel senki sem törődik? És mégis késlekedel az árvabélyeg-akcióhoz esatlakozni?

Vallásváltoztatások Magyarországon 1817—1846-ig.

A bécsi Staatsrathoz beküldött jelentések alapján.

(Folytatás).

V. Róm. katolikusok és protestánsok.

A latin szertartású róm. katolikus egyház-megyék jelentéseiben azt találjuk, hogy a két protestáns felekezet, a református és az evangélikus az 1817—1846-ig terjedő korszakban 2161 nyereséggel szemben 21,768 veszteséget szenvedett a róm. katolikus egyházzal szemben. Fájdalmas eredmény a protestáns egyházak számára. 19,607 veszteség 30 esztendő alatt.

Már megállapítottuk, hogy e harmincéves korszakot két különálló szakaszra lehet osztanunk.

Az első szakasz a róm. katolicizmus ellenállhatatlan hódításának, a második az erőre kapott, immár nem oly sok korláttal visszaszorított protestantizmus előretörésének a kora.

917 betérővel szaporodott a két protestáns egyház 1817—1843. A legnagyobb nyereséget 1823-ban érték el, 142 betérővel. Ezen eredményt azonban a véletlen következményének kell tartanunk, minthogy e korszakban a következő legmagasabb száma a betérőknek csak 60. Annál valószínűbb lesz feltevésünk, ha megnézzük azon egyházmegye táblázatát, melyben a fenti nagy összeg nagy százaléka, mint a róm. kath. egyházból kilépettek 1823. évi összege, előfordul. Ez az egyházmegye a nyitrai. Ezen megye táblázatában azt látjuk, hogy az 1823. év előtt hat évig s utána három évig innen nem küldetett be jelentés a protestánsná térőről. Ezen időszakban helyezkedik el a 142-nek Nyitrából bejelentett része 111, melynek véletlenségét mutatja az is, hogy az ezen egyházmegyében előfordult protestánsná kitérésnek összege 165 a harminc esztendő alatt.

Minthogy így az 1823. évi 142-ös eredmény nem tekinthető jellemzőnek, az 1827. évi „60” az a szám, amely a protestánsná betérők legnagyobb számaként feltüntethető. Míg a következő legnagyobb szám 52, az 1820. évben. Legcsekélyebb volt a protestánsok nyeresége 1836-ban: 10 s 1839-ben: 13, míg az átlagszámként a 34 tekinthető, amelyben természetesen az 1823. évi 142 ismét tevékenyen érezteti hatását. Ezen esztendő kivételével pedig 29.8 áttérő kereste fel átlagban évenként a protestáns egyházakat.

Sokkal örvedetesebb képet nyújtott — de csak a róm. kath. egyház számára — a protestáns egyházakból kitérők száma. Már az első esztendőben 1371 egyén szerepel a kimutatásokban. A következő évben rohamosan hanyatlak 869-re, de 1819-ben már 1029-re ugrik ismét fel az új hívek száma. Innen a következő évben erősen (832), majd pedig fokozatosan süllyedve, az 1833—37. években éri el a mélypontot. (588, 578, 610, 574, 585.) A legkisebb eredmény itt az 1836. évi térítés gyümölcse: 574 lélek. Érdekes, hogy a protestánsok is ez évben nyerték a 27 év alatt a legkevesebb betérőt. Az előbb említett mély ponton túl az 1843. évig kisebb-nagyobb ingadozásokkal 610—830 között mozog a római egyház évi nyeresége.

Jellemző, hogy míg a protestánsná lettek évi átlaga 34, addig a protestánsoktól áttérőké 732.5.

A protestánsná téréseket leszámítva, legnagyobb a róm. kath. egyház tiszta nyeresége az 1817. évben, amikor 1343 betérővel szaporodott. Hatalmas eredményt ért el még az 1819. évben 1003 tiszta szaporulattal, míg a legkisebbet 1823-ban: 534-el és 1833-ban 545-el. 1836-ban *ötvenkétszer* annyian tértek ki a protestáns egyházakból, mint amennyien betértek, 1823-ban azonban csupán *4-76-szor* több a római egyház nyeresége, 1827-ben pedig *13-szor*. E két utolsó szám képezi a legkisebb szorzószámokat, mert a többi években jóval nagyobb az eltolódás a szóbanforgó egyházak be- és kitérői

között. Átlag szorzószámként 21,5 tekinthető. Ennyiszor több volt a protestáns egyházak vesztesége, mint a nyeresége 1817—1843-ig esztendőnkénti átlagot számítva!

Egészen más képet mutat az utolsó három év, az 1844: IV. tc. korszaka.

Míg a már tárgyalt években átlagosan 34 betérőt nyertek a protestáns egyházak évenként, itt már az első évben 672 egyén vétette fel magát ezen egyházak kebelébe. 34-től 672-ig! Milyen óriási eltolódás egyik évtől a másikig. S ez az eredmény nem a véletlen befolyása alatt állott elő, ezt bizonyítják az utána következő évek is, melyek ugyan egy kissé hanyatló tendenciát mutatnak. Ennek oka az is lehet, hogy a róm. kath. egyház az új törvény „megfelelő” alkalmazására már kezdett rájönni. A hanyatló eredmények ellenére is megláthatjuk, hogy a hivatalos egyháznak csak az előző törvényben (1790/91. évi XXVI. tc.) élt az ereje, csak annak hatalmával tudta ügyvisszaszorítani a protestánsokat. Mutatja ezt az is, hogy 1843 után nemhogy növekedett volna, hanem még csökkent a róm. kath. egyházba térők évi arányszáma. (Régi: 732,5; új: 683 betérő évenként). 1244 betérőt nyertek a protestánsok, 1969-et a róm. kath. egyház e három év alatt, tehát csak *másfélszer* annyit, mint a protestánsok és nem *huszonegy és félszer* annyit. És hol van ez utóbbi is még az 1836. évi *ötvenhét*szeres többségtől! E három év alatt a protestánsok több nyereséget értek el, mint az előző huszonhét esztendő alatt. (1817—1843 = 917; 1843—1846 = 1244.) Ezek az eredmények azt mutatják, hogy a Staatsrat-referens joggal rettent meg ezen, a római egyházra oly kedvezőtlen, új korszakot jelentő adatok előtt. Míg az előbbi korszakban csupán minden 156,187-ik róm. kath. tért át protestánssá, addig ez új korban minden 13,396-ik. A protestánsoknál pedig 1843-ig 3667 lélekre esett egy kitérés, 1844—46-ig 3510-re. Óriási mértékű lecsökkenés ez az előbbiekénél, lényegtelen változás az utóbbiaknál.

A protestánsok nagyarányú előretörését jelzi az is, hogy az 1817—43-ig terjedő korban százezer róm. kath. közül kitért 0,62, míg az 1844, 45, 46-os években 7,5.

Tehát az új törvény nemcsak papíron volt meg, hanem az életben is éreztette hatását. Hogy milyen szükség volt rá, mutatják az 1844—46. évek eseményei. Mutatja az, hogy 1843-ban 34, 1844-ben 672 lélek tért át protestánssá s ha ez az új törvény nem lett volna, úgy 1844-ben is csak 34 körül lett volna a protestáns egyházak betérőinek száma, mert a régi törvény megakadályozta volna vallásváltoztatási szándékukat. Mutatja, hogy szükség volt az 1844: IV. tc.-re, az is, hogy 1844-ben 672 kitéréssel szemben csak 695 betérőt tudott szerezni a róm. kath. egyház.

vitéz Marton József.

(Folyt. köv.)

ISKOLA

Az irkaügy a mi szempontunkból.

Az utóbbi időkben a megjelent közoktatásügyi miniszteri rendeletre való hivatkozással elég sűrűn látnak napvilágot napilapok hasábjain olyan közlemények, melyek hol nyíltan, hol burkoltan, nem egyszer a tanítóságot és a tanárságot is támadva tárgyalják az iskolákban az irkák és füzetek beszerzésének és használatának módját. Bár nem vitás előttem, hogy az e tárgyban kiadott miniszteri rendeletek autonómiánk alapján nem vonatkoznak a mi iskoláinkra, mégis — mert e közleményeket járatlan, elfogult, vagy esetleg rosszakaratú kereskedők és ezek szószólói egyházunk oktató személyzetére is vonatkoztatni akarják s e tárgyban esetleg egyházi főhatóságainkhoz is fordulnak — szükségét látom e kérdéssel itt az egyházi közélet előtt foglalkozni. Leszögezem mindjárt tételmet, mely nem hangzik másként, mint hogy egyházi főhatóságainknak semmi formában sem szabad ezt az üzleti alapon nyugvó vaklármát olyannak tekinteni, melynek kapcsán az iskolákat bármi tekintetben is megszorítanák szabad mozgásukban. E tételmet teljes nyíltsággal indokolom meg.

Az első intézkedése a miniszteri rendeletnek, hogy az iskola csak ott szerezhethet be maga iskolai szert a tanulók részére, ahol nincsen helyben könyvkereskedő. Megállhat-e e rendelkezés református iskoláink szempontjából? Szerintem nem! Én el tudok képzelni egy vidéki, mondjuk felekezeti lakosságú városkában csak egyetlen papírkereskedőt, aki katolikus vallású s e minőségében annyira túlbuzgó, hogy — még üzleti érdekei esetleges sérelmével sem nagyon törődve — nem tart üzletében más irka- és füzetfélét, mint olyat, amely katolikus szellemű fedelének megrajzolásában, vagy annak szövegében is. Eltekintve annak a füzetnek pedagógiai vonatkozásától, lehet-e egy református iskolát arra kötelezni, hogy ettől a kereskedőtől az ő vallási felfogásával ellentétes szellemű füzetet vásároltasson tanulóival? Hiszen, ezt a helyzetet ad absurdum vive, oda juthatnának az iskolák, hogy nemcsak egy, de még több kereskedő együttes állásfoglalása folytán egyáltalában nem használhatnának olyan füzeteket, amilyent akarnak, hanem csak azt, amelyet a kereskedők boltjaikban tartanak. Végeredményében tehát a kereskedők diktálnának az iskolának a használandó irkákat és füzeteket illetőleg.

Másik része a rendelkezésnek, hogy az iskola nem adhat utasítást a tanulónak a beszerzendő füzet, vagy irka fedelére, annak színére, rajzdíszítésére, vagy szövegére vonatkozólag, hanem csak a belső lapokra nézve. Ez a rendelkezés sem állhat meg a mi iskoláinkra nézve egy percig sem. Nem, mert én nem egy-

szerűen tanár, hanem *református tanár* vagyok. Nekem nemcsak a tanítás a kötelességem, hanem a református szellemű nevelés is. E feladatomat azzal is teljesítem, ha a tanulóim kezébe olyan füzetet adok, melynek fedelén például a Méliusz Péter képe látható, az ő életrajza olvasható. A kezébe adom ezt a tanulóknak, hogy olvassa azt ő maga, de olvassa otthon a család többi, felnőtt tagja is. E református missziói munkámban engem nem akadályozhat meg semmiféle miniszteri rendelkezés, de még kevésbé olyan kereskedői túlkapás sem, mint amilyenre éppen példát is tudok, hogy t. i. egy 25 ezer református lakosságú város négy könyvkereskedése közül három nem akart éppen Méliusz-füzeteket tartani, sőt még azt is kifogásolni merészkedtek, hogy egy református iskola tanulóerege a negyedik boltban olyan füzeteket vásárolt, amelyen egy nagy református emberünk neve volt rajta. Kifogásolni merészkedtek ezt ezek a jámborok akkor, mikor ők tüntetőleg nem tartották raktáron azt a füzetet, pedig annak beszerzése éppen úgy módjukban lett volna, mint a negyedik könyvkereskedésnek.

Az elmondottak még csak a kérdés szellemi vonatkozásai. De nézzünk szembe az anyagi, az üzleti oldalával is. Akkor, mikor nekünk, református egyházkerületnek van egy nyomdavállalatunk, mely az irkáknek és füzeteknek a legkülönbébb fajtáját állítja elő, vajjon nekem, a református iskolának, a református tanítónak és tanárnak nem az-é a kötelességem, hogy ezt a vállalatot támogassam?

Igenis, ez a kötelességem, még akkor is, ha annak az irkáján, füzetén nincsen is semmi református vonatkozás. Néki kell adnom az üzleti hasznot s nem pedig annak a másik irkagyárnak, amely református egyházi érdeket, célt nemcsak nem szolgál, hanem esetleg még ellene is dolgozik annak. Egy kimondottan református nyomdavállalat támogatása református tanítói, tanári kötelesség.

Nemcsak feltétlenül sértetlenül kell hagyni azért minden rendű református oktatóknak és iskoláknak a szabad elhatározási jogát a füzetek, irkák stb. megválasztása tekintetében, hanem még tovább kellene menni e tekintetben. Amint a tankönyvekből nem használhat az iskola mást, mint az egyházkerület kiadványát, vagy az általa engedélyezettet, úgy a füzeteknél is egyenesen kötelezővé kellene tenni a református szellemű és a kerületi nyomda által kiadott füzetek és irkák használatát s ezáltal is fokozni anyagi erejét a kerületi nyomdának, melynek haszna a kerület haszna is.

Az irka- és füzetkérdésben tehát a református egyházi főhatóság álláspontja nem fedheti a kultuskormányt akkor, mikor az kizárólagosan csak a pedagógiai szempontokat veszi figyelembe azok használatba vételénél, mert nekünk fontos másik szempontunk is van, amely e téren is kielégítésre vár s ez a református

irányú nevelés a füzetek fedele útján is s a református vállalat támogatása anyagi téren is.

Mindaddig tehát, míg a helyi kereskedelem száz százalékgig lehetővé nem teszi azt, hogy egy református iskola tanulója bárhol megkapja azt a füzetet, amely a mi felekezeti érdekeinket is kielégíti, igenis utasítani fogjuk a tanulókat arra, hogy hol szerezzék be református szellemű füzeteinket, sőt szükség esetén beszerezzük azt magunk is a tanulók részére. Mert nem a református iskolák vannak a kereskedőkért, hanem a kereskedők az iskolákért.

Hajdúböszörmény.

H. Fekete Péter,

polg. leányisk. igazgató.

A Kecskeméten működő Egyetemes Református Jogakadémia Évkönyve az 1930—31. évről. Szerkesztette dr. Rác Béla ezidei dékán, aki az elmúlt tanév eseményeiről szóló jelentésében megemlékezik Szeless László kormányzóbizottsági tagnak, továbbá dr. Kiss János és dr. Szász Béla volt régebbi professzoroknak elhalálzásáról. A főiskolában működött 5 nyilvános rendes, 1 ny. rendkívüli, 1 tb. ny. rendes, 6 magántanár és 5 megbízott előadó. A tanárok irodalmi és társadalmi téren kifejtett működése széleskörű. A tanév ideje alatt fegyvelemsértés nem fordult elő. Az elengedett tanpénz összege az I. félévben 5144 P, a második félévben 3848 P. Az előírt pályatételek kidolgozása nagyon szegényes volt. Az előadások száma valamennyi évfolyamnak a téli félévben 28, a nyári félévben 24; az előadások heti óraszámja a téli félévben 107, a nyári félévben 91. Az előadások látogatottsága évről-évre jobb. A hallgatók száma, mivel az első évfolyamra csak 80-at lehet felvenni, csökkent. Beiratkozott az első félévben 361, kik közül református 149, ág. ev. 21, róm. kath. 159; a második félévben 332, köztük református 138, ág. ev. 26, róm. kath. 143. A hallgatóság kebelében működik a Joghallgatók Segélyező- és Önképző Egyesülete, különböző alosztályokkal: irodalmi szakosztály, sportkör, Werbőczy Bajtársi Egyesület, ahol az ifjúság nagy buzgóságot tanusított. *bb.*

A jó alkalom házatokba megy, az alkalmazat áron is megvegyétek.

KÜLFÖLD

Hármas jubileum Columbusban. Az észak-amerikai egyesült államok kötelékébe tartozó Ohio állam fővárosában, Columbusban élő magyar testvéreink hármass jubileumot tartottak szeptember hó folyamán: az egyház fennállásának 25-ik évfordulóját; dr. Csutoros Elek lelkipásztoruk 40 éves lelkészisége örömnepét és ugyanakkor 80-ik évfordulóját annak, hogy Kossuth Lajos Ohio fővárosába, Columbusba

érkezett. Határtalan lelkesedéssel fogadták Kossuthot s ottléte emlékére egy uccát neveztek el. És míg a világháború idején Schillernek a columbusi-park közepén álló díszes szobrát bedeszkázták és a Schillerről elnevezett parknak a háború szenvedélyes tüzeben más nevet adtak : addig a Kossuth-név változatlanul ottmaradt Columbus város egyik legelőkelőbb uccája felett s a villamos kalauzok mind máig vígan kiáltják a megállónál : „*Kossuth Street*”. — A columbusi hármas jubileum részleteit még nem ismerjük ; annyit tudunk, hogy a jubiláló egyház emlékkönyvet fog kiadni, amelyet mihelyt kézbe veszünk, róla azonnal készséggel beszámolunk. — Itt említjük meg, hogy a pittsburghi és clevelandi amerikai magyar gyülekezetek is 40 éves fennállásuk jubileumára készültek szeptember hó folyamán. (is.)

Amerikai egyházak a munkásokért. Az amerikai vezető egyházaknak van egy közös tanácsa, a „Federal Council of Churches”, amely közös tanács a Munka Ünnepe (szeptember hó első hétfőjén) egy kiáltványt olvastatott fel minden templom szószékjéről, melyben kifejezte véleményét a mai munkanélküliség felett. (Amerikában, az Egyesült-Államokban, bevallottan 10 millió munkanélküli ember van ; a valóságban ez a szám jóval nagyobb : újabb híradások szerint 15 millió !) Az említett kiáltványban azt mondja a közös tanács, hogy a nyomorúság egyetlen oka az, hogy a tőkének a haszna és a munkás bére nincs arányosan (és becsületesen) elosztva. Az ország legfőbb vállalatai 1930-ban 318,600 millió dollárral több osztalékot fizettek ki a részvényeseknek, mint 1929-ben ; míg ugyanakkor a munkásoknak 20%-kal kevesebbet. Sürgeti tehát a kiáltvány a tőke és munka jövedelmének igazságosabb elosztását, továbbá a munkás-kártalanítást, betegsegélyt, munkanélküli biztosítást (ez egy pompás amerikai elgondolás !), szülési és aggkori segélyt, illetőleg nyugdíjat. Amerika legnagyobb problémája a gép, mely ezer és ezer munkás kenyerét ragadja el. Ezért kell gondoskodni, hogy a gépek haszna ne csak a tőkée, hanem arányosan a munkásoké is legyen. (is.)

Milyen emlékekkel és eredménnyel ment el tőled a Szeretetszövetség küldöttje ?

IRODALOM

A szociális és gazdasági törekvések theologiai—ethikai megítélése. (A szocializmus és kommunizmus).

Dr. Tavasz Sándor dolgozata.

A világnézeti és társadalmi kérdések ma különös élességgel állnak előtérben. Hogyisne állanának, amikor a földkerekség $\frac{1}{5}$ részén,

120 milliónyi nép társadalma éppen világnézeti alapon gigantikus kísérletezés nyomása alatt áll. Tájékozódni e kérdésekben elemi kötelesség, mert ez jelenti a világos látást, biztos irányt, határozott öntudatot.

Van-e a keresztyének zömének fogalma a keresztyénség egész tartalmáról? Tudják-e, hogy a keresztyénség a legátfogóbb és legmélyebb világnézetet is jelenti. Vallják-e s életprogrammjukkal bizonyosságot tesznek-e arról, hogy a szociális és gazdasági kérdések emberileg tökéletes megoldása csak egyetlen alapon lehetséges : a Krisztus evangéliumának alapján? — Kérdések, amelyekre hiába keresnénk a történelem megnyugtató válaszát.

De hadd beszéljen maga a tudós szerző dolgozatának főbb gondolatai által, melyek a világnézeti tájékozódásra és a keresztyén öntudat megerősítésére hasznos útmutatást adnak.

A theologia nem illetéktelen foglalkozni a szociális és gazdasági kérdésekkel, hiszen a lélek mindeneket vizsgál s Isten az *egész* embert tartja gondviselése alatt. Csak az evangéliumi keresztyén világnézet számol az egész emberrel és semmiféle hamis illúzió kedvéért nem engedhetjük meg, hogy a szociális és gazdasági javak az Isten ajándékainak skálájából kitoröltessenek. Nem is a keresztyénség volt erőtelen a társadalmi törekvésekkel szemben, amelyek megoldására világos és határozott *parancsai* vannak, hanem képviselői voltak gyengék és öntudatlanok.

Nem jogos az a szemrehányás sem, hogy a keresztyénség 2000 év alatt nem tudta megoldani a társadalmi kérdést. Először is ez folyton változó s végérvényes megoldása nem lehetséges. Maga a keresztyénség is négyféle társadalmi berendezkedést élt már túl, — a katonai hatalmon alapuló antik világét, a rabszolgaságra támaszkodó római imperiálizmust, a feudálizmust és a céhrendszert. Másodsorban s főként pedig azért nem, mert különösen az utóbbi évszázadok alatt nem egyedül a keresztyén gondolat irányította a társadalmakat. Az újkori társadalom, *éppen a protestantizmus kezdete óta*, különböző címeken — humanizmus, felvilágosodás, racionalizmus, ideáizmus, liberálizmus — állandó harcot folytat az evangéliumi keresztyénség szelleme ellen a természetes ember képzelt jogait és igényeit állítva előtérbe.

Ez a közömbös, sőt ellenséges modern szellem hozta létre az újabb társadalmi és gazdasági törekvéseket : szocializmus, kommunizmus, amerikanizmus, fascizmus stb.

Marx történelmi materializmusa a Hegel panlogizmusának a fonákja. Hegel, mindent felülről nézve, a történelmet az abszolút ész kifejlésének látja, Marx alulról a társadalmi osztályok kéréllhetetlen harcának. Egyetlen reális tényező van : a gazdasági, — a szellemi élet minden megnyilvánulása csak ennek függ-

vénye. A szocializmust elméletté és cselekvő erővé Marx tette azáltal, hogy az általa felismert igazságot és először általa öntudatosan képviselt gazdasági érdeket teljes kongruenciába hozta.

A keresztyénség a gazdasági törekvések értelmét abban a nagy emberi szükségben és nyomorúságban keresi, amelyben részes a bűneset által megrontott világban minden. Tiltakozik azonban az ellen, hogy bárki bármely gazdasági renddel azonosítsa. „Az én országom nem e világból való” — mondá Jézus s ezzel a szembenálló érdekszolidaritások fölé a Benne élők szolidaritását emelte. A keresztyénség tehát tárgyilagos magaslatról, az Isten igéjének tükrében ítéli meg a szocializmust. Kétségtelen, hogy keletkezése idején szolgálatot tett azzal, hogy erőteljesen szembeszállt a mammonizmussal, ráirányította a figyelmet a szociális nyomorra éppen abban a korban, amikor a keresztyénség egy szintelen liberálisizmus vakságában elvesztette érzékét a bűn realitása iránt. Azonban a fejlődés során maga is beleesett a mammonizmusba s a materiálisizmus áldozata lett. A szociális kérdés elszűkült s osztálykérdéssé lett. A materialista gondolkodás az embert az animálitás szférájába rántotta le, aki csak zsákmányától megfosztott vadnak érzi magát. A keresztyénség nem helyezkedik szembe a munkásság igazi érdekeivel, de az a meggyőződése, hogy minden szociális és gazdasági törekvésnek csak akkor van egyetemes érvénye és létjogosultsága, ha az előbbi törekvésekkel szemben nagyobb és átfogóbb igazságot képvisel, mert fenntartás nélkül vallja Jézus tanítását: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall. (Mk. 8₃₆.)

A szocializmus természetes szülötte a kommunizmus, mely Isten, haza, család, magántulajdon, erkölcs, egyéni szabadság elvételével irtózatot kísérletet folytat a társadalom átalakítására.

A keresztyénség az erőszak kommunizmusával a szeretet kommunizmusát állítja szembe (Csel. 4₃₂₋₃₇), mely az Ige által ma is hat a társadalmi életre, jöllehet a mai bűnös emberrel nem valósítható meg. Ez hozta létre a keresztyén családot, amely, mint szeretetközösség, szimboluma az egyháznak és az Istenországának. Nem az a baj, hogy van magántulajdon, hanem, hogy meg nem tért emberek kezében van. A szociális nyomor oka a kizsákmányolás és a fényűzés, mely bűnökre való hajlandóság minden társadalmi osztály szívében ott van. Itt válik a gazdasági kérdés vallás-erkölcsi kérdéssé, mert ezeket a bűnöket csak az Ige fegyelmező ereje tudja kiirtani. Ahol önmegtagadás és önfeláldozó szeretet van, ott nincs fényűzés, nincs kizsákmányolás, nincs nyomor.

Református keresztyénségünkben fel kell ébreszteni a szociális lelkiismeretet, amaz apostoli

parancshoz képest: „Tartozunk pedig mi az erősek, hogy az erőtelenek erőtlenségeit hordozzuk”. Adjunk ennek a parancsnak szociális értelmet, mert benne izzik a szociális igazság tüze. Végeredményben nem a kapitalizmus és kommunizmus állanak egymással szemben, hanem a kainta ethika: „Avagy őrizője vagyok-e én az én atyámfiának?” és a Krisztus főpapi áldozatának ethikája: „És én ő érettük oda-szentelem magamat”.

Szerzőt elismerés illeti e rövid, 42 lapnyi dolgozatért, melynek lapozgatását éppen ma alig lehetne eléggé ajánlani.

Demecser.

Kiss Lajos.

A nap nem sajnál a kunyhóablakon is benézni, neked terhedre volna egy pár bélyeg eladása?

KÜLÖNFÉLÉK

Dr. Ravasz László dunamelléki püspök okt. 1-én töltötte be püspökségének tizedik évfordulóját. E tiz esztendő áttekintése után örömmel idézzük a Hit és Élet c., azóta megszünt folyóirat 1921. október hó 9-iki számából felelős szerkesztőnk következő sorait, amelyeket ez a tiz év, hitünk szerint, teljes mértékben igazolt:

„Ravasz Lászlónak a dunamelléki püspöki székebe való beiktatása mély meggyőződésünk és imádságos hitünk szerint új korszakot jelez egyházunk történelmében, a lelki kálvinizmus fölújításának korát; a gyógyulási folyamat új fázisát, a jelszavak és ellenjelszavak bódító áfiumából való kijózanodást és a lényeghez való visszatérést vezeti be nemzetünk lelki válságai közt...”

Kegyelem néki és békesség a következő évtizedek szívünk szerinti hosszú sorára is!

Az Országos Református Szeretetszövetség vezetősége közli, hogy tagjelentkezések Kiss Ferenc ügyvezető igazgatónál (Debrecen, Kollégium) történhetnek, pénzküldemények pedig a „Kálvineum főpénztára” (Debrecen, Kollégium) címre a rendeltetés megjelölésével adandók fel.

Kitüntetések. A sárospataki főiskola jubileumi ünnepeinek alkalmából a Kormányzó úr Janka Károly cigándi lelkipásztor, egyházkerületi főjegyzőt, a főiskola lelkészi gondnokát kormányfőtanácsossággal, — dr. Trócsányi József akadémiai tanárt, a főiskolai gazdasági választmány elnökét és Elekes Imre főgimnáziumi igazgatót s jelenleg főiskolai közigazgatót elismerése tudtul adatásával tüntette ki. A nagyon megérdemelt kitüntetésekhez mi is szívből gratulálunk.

A debreceni református egyházmegye közgyűlését október 23-án délelőtt 9 órai kezdettel Debrecenben tartja az egyház tanácsstermében. Október 22-én délelőtt a tanügyi bizottság ülé-

sezik, utána belmissziói bizottsági ülés, délután 4 órakor előértekezlet lesz. Október 23-án d. u. 4 órakor a bíróság ülésezik.

Lelkészbeiktatás. Szép ünnepély keretében iktatta be szeptember 20-án Kiss Zsigmond, a kecskeméti egyházmegye esperese Kovács József dunaszentbenedeki lelkészt a kiskunfélegyházi egyesült protestáns egyházközség pásztorául. Az új lelkészt és feleségét (Kovácsné Huszár Jolánt, az ismert írónőt) nagy szeretettel fogadta az egész város.

Dunántúli Theológiai Társaság alakult dr. Vass Vince enyingi lelkész, volt pápai theológiai tanár kezdeményezése és vezetése mellett. — A „baráti társaság“ a tudományos theológia legkomolyabb tanulmányozását tűzte ki maga elé. Vivant sequentes!

A debreceni nyilastelepi református egyházkörzet legnagyobbított imatermének felavatása október hó 4-én délután 3 órakor volt, zsúfolásig tele teremben. A több mint tízezer lakosságú egyházkörzet részére égetően szükséges volt ez a terem, mivel egy-egy ünnepi alkalommal, sőt sokszor vasárnapokon is, a gyülekezet nagyrésze kintmaradt az iskola folyosóján, vagy onnan is kiszorult. A terem most már valamennyire pótolni fogja a templom hiányát, de nem zárhatja ki annak felépítését. Az ünnepi beszédet Papp Imre vezető lelkész mondta, melyben megemlékezett az aradi vértanúkról is. A gyülekezeti ének után az egyházrész „Lorántffy Zsuzsanna“ nőegylete és leányköre tartotta meg első vallásos délutánját. Mezey Józsefné, a nőegylet elnöke megnyitó beszédében a nőegylet szép és nemes célját, eddigi gazdag eredményeit fejtegette és pártfogást kért. Az ünnepélyt több vallásos szavalat, ének és zenedarab, melyeket nagy részben a nőikör tagjai adtak elő, tette felemelőbbé és egészségé. Buzgón és mély lélekből imádkozott Matkó Rózsika tanítónő, a leánykör vezetője. Filep Endre egyházkörzeti gondnok záróbeszéde után a Himnusz elénekülésével záródott a szép ünnepély.

Tízéves lelkészi jubileum. Meleg ünneplésben részesítette a türkevei református egyház közönsége *Cziriák Géza* lelkészt folyó hó 4-én abból az alkalomból, hogy október 2-án volt tíz éve lelkészi állásába való beiktatásának. Gyülekezete, barátai és tisztelői egy szép selyempalásttal és süveggel szereztek neki e napon kedves meglepetést.

A debreceni theologus ifjúság október hó 2-án délután a Kollégium dísztermében theologus-nagygyűlést tartott. A 63. dicséret első versének eléneklése, majd Bodonhelyi József IV. é. th. imádsága után Dr. Kállay Kálmán egyetemi tanár, lelkészképzőintézeti igazgató szíve melegével üdvözölte az ifjúságot, ismer-

tette a theologus gyönyörűséges, de fáradságos feladatait. A szünidei bizottság jelentését Kiss Sándor szénior adta elő, mely után az ifjúsági egyesületek tisztikarait választották meg. — *Hittanszaki Önképző Társulat.* Elnök: Kiss Sándor szénior, alelnök: Bodonhelyi József. *Hittanszaki Segítő Egyesület.* Elnök és alelnök ugyanazok. *Becsületszék.* Elnök: Kiss Sándor szénior, jegyző: Bíró Béla. *Országos Theologus Szövetség.* Elnök: Kiss Sándor szénior, titkár: Bodonhelyi J. *Irattérjesztők:* Szüle Miklós, Kádár László. A tisztikar megválasztása után, Bodonhelyi József IV. th. egy hat pontból álló indítványt terjesztett elő, melyet a közgyűlés önmagára minden tagjában egyhangúlag kötelezőnek ismert el. Az indítvány a kifogástalan theologus életfolytatás tartozékait szedi pontokba s ezáltal a debreceni theologus ifjúság valláserkölcsei életében igen jelentős szerepe lesz. Ennek már csakugyan legfőbb ideje. A gyűlés a XC. zsoltár eléneklése után Kiss Sándor szénior imádságával ért véget.

Clavier Henrik, a montpellier református theológiai fakultás tanára, Európa-szerte ismert nevű exegeta és valláspszichológus, a sárospataki jubileumi ünnepekről jövet, ellátogatott Debrecenbe, ahol egykori montaubani iskola-társának, Révész Imrének volt a vendége. Megtekintette a Kollégiumot, az egyetemet és a várost s őszinte meglepetéssel nyilatkozott a látottakról.

A magyar református diákság öntudatos lapja, a Református Diákmozgalom októberi száma szenzációs új cikkekkel jelent meg. Aki a magyar református diákság életét ismerni akarja, semmiképen nem nélkülözheti ezt a frissen szerkesztett sajtóorganumot. Előfizetési díja diákoknak félévre 1.60 P, nem diákoknak 2 P. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV., Múzeum-körút 37., II.

A vasúti tarifa emelése ellenére sem drágította a Soli Deo Gloria Szövetség a bécsi tanulmányút részvételi díját. 38 P-ért láthatja Bécs összes nevezetességeit. A részvételi díjban bennfoglaltatik vasút, étkezés és szállás. Jelentkezni 10 P előleg és magyar útlevelel beküldésével október 15-ig lehet a Soli Deo Gloria Szövetség Központjában (IV. Múzeum-körút 37., II., Budapest). *A bécsi tanulmányutat különösen ajánljuk csoportos részvételre. Kiváló alkalom iskolák tanulmányi kirándulására is.*

A debreceni nagytemplom képét viseli az árvabélyeg: igen, templomot építünk azokkal, a szeretet, a kötelesség templomát!

TARTALOM: R. I.: Zwingli. — vitéz Marton József: Vallásváltoztatások Magyarországon 1817—1846-ig. — Iskola: H. Fekete Péter: Az irkaügy a mi szempontunkból. — Külföld, — Irodalom. — Különfélék.

Laptulajdonos: Dr. KUN BÉLA.

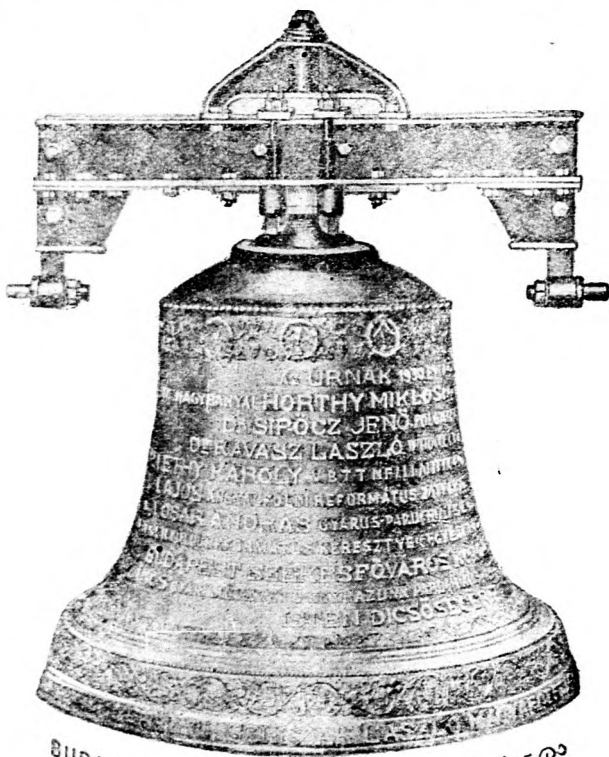
Magyarország aranykoszorús mestere

Szlezák László

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál.

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET D. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATOTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székes-ehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve. 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

Kitűnő tűtöképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.
Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.
Telefon 6. és 15-48.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli református egyházkerület könyvnyomda-vállalata. 1931-2050

Fali olvasótáblák, mozgatható betűk, szemléltető képek.

Ligárt M.: Fali olvasótáblák az ABC-hez, a
7 darab lap . . . . . 3.—
a 7 darab vászonra felhúzva, akasztóval
ellátva . . . . . 38.—

Vezérkönyvek.

Ligárt M.: Útmutató az Ábécéhez 3-20
Bodor D.: Tanácsadó az Ábécéhez 3-60
Ligárt M.: Beszéd- és értelemgyakorlatok
vezérkönyve, I—IV. o. 9-60
Ligárt M.: Magyar nyelvi vezérkönyv, II—VI. 10-40
Ligárt M.: Számítási vezérkönyv, I—VI. o. 10-40
Somorjai L.: Tornatanítási vezérkönyv, I—VI. 5-50
Szele M.: Vezérkönyv a vallástanításhoz . . 2-80

Népiskolai egységes vezérkönyvek.

Szerkesztik: Quint József és Körösi Henrik.

Molnár Oszkár: A tanítási módszer történeti
fejlődése. Quint József előszavával . . . 3—
Fodor Ferenc: A magyar elemi népiskolai föld-
rajzi oktatás . . . . . 4—
Quint—Stelly—Stolmár: A természeti és gazda-
dasági ismeretek tanítása a III—IV. osztályban 6-40
Quint—Drozdy: A beszéd- és értelemgyakorla-
tok tanítása az I. osztályban 9-20
Háros—Körösi: A magyar fogalmazás vezér-
könyve 4-40
Quint—Drozda: A beszéd- és értelemgyakorla-
tok tanítása a II. osztály számára . . . 10—
Berwaldszky—Tscheik: A rajzoktatás vezér-
könyve. Sajtó alá rendezte: Luttor Ignác 16—
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a beszéd- és
értelemgyakorlatokhoz . . . . . 4—
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a helyesírás
és magyar nyelvtan tanításához . . . 3-60
Berta—D. Paál: Új vezérkönyv a természet-
rajz, gazdaságtan és háztartástan tanítá-
sához 2-80
Bíró K. L.: Gyakorlati példatár a fogalmazás
tanításához, II., III., IV. és V—VI. oszt.
együtt, osztályonként, á 1-20
Vallástanítási és egyházi énektanítási tanterv
és utasítás, 1929. évi kiadás. (A református
Egyetemes Konvent kiadványa) 1-20
Straub—Vadász: A számolás és mérés tanítá-
sának vezérkönyve 4-80
Móczár M.: Vezérkönyv a természetrajz, gaz-
daságtan és háztartástan tanításához,
III—IV. oszt. számára . . . . . 3—

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedés

Debrecen, Ferenc József út 26.